

Elämä ja yhteiskunta EU:n ehdokasmaissa

Johdanto

Eurofoundin Euroopan elämänlaatututkimus (EQLS) on kehittynyt yli kymmenen vuoden aikana joukoksi arvokkaita indikaattoreita, jotka täydentävät perinteisiä talouskasvun ja elintason indikaattoreita, kuten bruttokansantuotetta tai -tuloa. Elämänlaatututkimuksen indikaattoreista saa laajasti monenlaista näyttöä, joka voi auttaa seuraamaan EU:n jäsenyyttä tavoittelevia ehdokasmaita ja niiden prioriteettien määrittelyä. Ehdokasmaiden odotetaan yhdenmukaistavan tiettyjä toimintalinjoja EU:n toimintalinjoihin nähden ja toteuttavan uudistuksia.

Vuoden 2016 Euroopan elämänlaatututkimukseen otettiin mukaan viisi tämänhetkistä EU:n ehdokasmaata, jotka ovat Albania, Montenegro, Pohjois-Makedonia, Serbia ja Turkki. Niistä joidenkin osalta saa tietoa muutoksista pidemmältä aikaväliltä aikaisempien kyselytutkimuksien (2003, 2007 ja 2011) perusteella. Tässä raportissa arvioidaan kolmea laajaa osa-aluetta, jotka ovat elämänlaatu, julkisten palvelujen laatu ja yhteiskunnan laatu. Niihin liittyvät indikaattorit ovat

- koettu hyvinvointi, elintaso, huono-osaisuuden näkökohdat sekä työn ja yksityiselämän tasapaino
- terveydenhuolto, pitkäaikaishoito, lastenhoito ja muut julkiset palvelut
- yhteiskunnallinen epävarmuus, käsitykset sosiaalisesta syrjäytymisestä ja sosiaalisista jännitteistä, luottamus ihmisiin ja instituutioihin, yhteisöllinen osallistuminen ja sitoutuminen yhteisöön sekä osallistuminen koulutukseen.

Raportissa on yleiskatsauksen sisältävä johdantoluku ja viisi maaprofiilia.

Taustaa

Elämänlaadun, julkisten palveluiden laadun ja yhteiskunnan laadun indikaattorit auttavat tuomaan kansalaisten näkökulman politiikan suunnitteluun ja tulosten arviointiin. Silloin kun sosiaali-indikaattoreita ei ole saatavissa ehdokasmaista tai ne eivät ole täysin vertailukelpoisia EU:n sosiaali-indikaattoreiden kanssa, tutkimustietoa voidaan hyödyntää maiden välisten erojen ja kansallisen politiikan kannalta mahdollisten kiinnostavien alueiden mittaamisessa.

Tässä raportissa esitetyt elämänlaatu, julkisia palveluita ja yhteiskuntaa koskevat tulokset ovat keskeisiä sekä kansallisesta näkökulmasta että EU:n laajentumisprosessissa käsiteltävien alueiden näkökulmasta. Ne ovat tärkeitä myös kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta laajemmin; tätä maiden on joskus vaikea arvioida, koska kattavia seurantatoimenpiteitä ei ole.

Euroopan elämänlaatututkimuksen vertaileva lähestymistapa voi auttaa ymmärtämään yhteiskunnan keskipitkän aikavälin kehitystä ja parantamaan elämänlaatuja sekä EU:ssa että sen kumppanimaissa.

Keskeiset viestit

- Tyytyväisyys elämään ja onnellisuus näyttäisivät jäävän ehdokasmaissa alhaisemmalle tasolle kuin EU:n jäsenvaltioissa.
- Kuten monissa maissa, ihmisten onnellisuus ehdokasmaissa sijoittuu korkeammalle tasolle kuin tyytyväisyys elämään. Onnellisuuden ja elämään tyytyväisyyden välinen ero viittaa siihen, että huolimatta vähäisemmästä tyytyväisyydestä elämään ihmiset voivat saada tiettyssä määrin emotionaalista tyydytystä perheestä ja sosiaalisista suhteista.

- Ehdokasmaat saavat pisteitä alle EU28:n keskiarvon useiden elinoloindikaattoreiden osalta, mukaan lukien heikot asuinolot, energiaköyhyys ja aineellinen puute. Tiettyjen julkisten palvelujen havaittu laatu – etenkin vuoden 2008 taluskriisin jälkeen – näyttäisi kuitenkin olevan ehdokasmaissa vähemmän epäedullinen kuin joissakin Itä-Euroopan jäsenvaltioissa.
- Väestörakenteen osalta joissakin ehdokasmaissa on suhteessa enemmän nuoria (erityisesti Albaniassa ja Turkissa) useimpiin jäsenvaltioihin verrattuna. Tämä kuvastuu niiden suhteellisen hyvänä suoriutumisenä useiden terveysindikaattoreiden osalta. Tulokset ovat kuitenkin iäkkäämpien ryhmissä huomattavasti alhaisemmat.
- Yleensä ottaen ihmiset ehdokasmaissa suhtautuvat melko optimistisesti tulevaisuuteensa ja erityisesti seuraavan sukupolven tulevaisuuteen (paitsi Turkissa), mikä johtuu kenties osittain mahdollisesta EU:hun liittymisestä ja jäsenyyteen mielletyistä eduista. Väestön ikääntyminen sekä aineellinen puute ja köyhyys tulisi kuitenkin huomioida, koska ne voivat olla haaste tämänhetkisellem myönteiselle ilmapiirille.
- Suurimmassa osassa ehdokasmaita miesten ja naisten välillä on huomattava ero heidän tekemänsä koti- ja hoivatyön määrässä. Vaikka hoivapalvelujen laatua pidetään muiden julkisten palvelujen laatua korkeampana, niiden saatavuus ei ehkä ole riittävä vaikuttaakseen työ- ja yksityiselämän tasapainon puutteisiin. Se, miten yksityiselämän ja työn organisointia muutetaan, voi riippua myös saatavissa olevien työpaikkojen tyypistä ja maan talouden profiilista. Maat eivät kuitenkaan näyttäisi valmistautuvan tällaisiin muutoksiin etukäteen, koska osallistuminen aikuiskoulutukseen, ammatilliseen tai muuhun koulutukseen, on vähäistä.
- Sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen kohdistuu paineita useista suunnista. Tietyissä ryhmissä, kuten ikääntyneet, pienituloiset ja joissakin tapauksissa naiset, syrjäytyminen sekä heikko mielenterveys on erittäin yleistä. Lisäksi suhteellisen iso osa ihmisistä joissakin ehdokasmaissa ilmoittaa jännitteistä rikkaiden ja köyhien sekä johdon ja työntekijöiden välillä. Elämänlaatututkimuksen arviot epätasaisesti tulonjaosta ovat yhdenmukaisesti korkeammat suurimmassa osassa ehdokasmaita kansallisiin tilastotietoihin verrattuna. Tämä havainto voisi olla lisäkimmoke kehittää tällaisen eriarvoisuuden mittaamista ja käyttää kyseisiä mittareita arvioitaessa eriarvoisuuden käsittelyyn suunniteltuja toimintalinjoja.
- Maaseudun ja kaupunkien välillä on suhteellisen suuria eroja sekä elämänlaadussa että julkisten ja paikallisten palvelujen laadussa. Tämä on erityinen haaste ehdokasmaissa, koska niissä maaseutuväestön osuus on suuri. Vuoden 2016 elämänlaatututkimuksessa tulee erityisesti esiin maaseutuväestön puutteelliset kierrätyspalvelut.
- Elämän laadun parantamista ehdokasmaissa paikallisesti – sekä maaseudulla että kaupungeissa – hankaloittaa todennäköisesti se, miten näissä maissa luotetaan kansallisiin instituutioihin. Toisin kuin jäsenvaltioissa, missä paikallisviranomaisiin luotetaan enemmän kuin kansallisiin instituutioihin, ehdokasmaiden paikallisviranomaisilta puuttuu tämä suhteellinen etu.

Lisätietoja

Raportin *Life and society in the EU candidate countries* saa: <https://eurofound.link/ef18032>

Tutkimusjohtaja: Tadas Leončikas

information@eurofound.europa.eu